

De heer en mevrouw Stevan

Unieke expositie in Wedde van kinder- en schoolboeken

WEDDE - Het Museum voor Naaldkunst is, ter gelegenheid van haar 10-jarig bestaan, nu het decor voor een unieke tentoonstelling van oude school- en kinderboeken. Onder de titel: 'Heerlijkheden uit het verleden. Kinderboeken en illustraties 1750-1900' wordt een zeldzame collectie oude boeken en prenten tentoongesteld.

Het is geen toeval dat deze expositie wordt gehouden in het Museum voor Naaldkunst. Was de eigenaresse Hennie Stevan door de jaren heen een enthousiaste verzamelaarster van naaldkunst, haar man, Sjoerd heeft met evenveel genoegen, zeker 30 jaar lang, alles wat hij op het gebied van kinderboeken en illustraties tegenkwam verzameld.

Een uitgelezen deel daarvan is nu tentoongesteld.

Het Museum voor Naaldkunst te Wedde is gehuisvest in een oude boerderij die op de monumentenlijst staat. De buitenkant van het pand is nog in dezelfde staat zoals het in 1740 werd gebouwd. Het is gelegen onder de rook van de borg: 'Huis te Wedde'. Het was de langste tijd bewoond door boeren, maar ook een burgemeester en een notaris hebben er gewoond. Het staat plaatselijk nog altijd bekend als 't Hoes van ôl Tiebe' (Boelmans). Het huis is indertijd gerestaureerd onder toezicht van de bekende Groninger architect Vrieze.

Het interieur van de woning en de schuur is in de loop der jaren steeds verder aangepast aan de wensen en behoeften van de bewoners. In 1981 is de familie Stevan er komen wonen.

Nu is de schuur, met behulp van o.m. het oude type handvormsteen, opgedeeld in de expositieruimte en een woongedeelte.

Het woongedeelte herbergt zelfs een aparte afdeling voor gasten en dat is voor een groot deel van het jaar volgeboekt.

Hennie Stevan had al een verzameling van oude handwerken. In 1983 is het museum begonnen als 'Atelier voor Volkskunst'.

In de loop der jaren kwam de nadruk steeds meer te liggen op 'fraaie naalkunst'.

Daarom werd vier jaar geleden besloten tot de naamsverandering in 'Museum voor Naaldkunst'.

De collectie omvat prachtige voorbeelden van naaldkunst, kantsloswerk, borduurwerk als merklappen, streekdrachtmutsen en gereedschap dat bij de verschillende tech-

---

In kader van 10-jarig bestaan Museum voor Naaldkunst

---

nieken werd gebruikt.

Haar beleid is er nu op gericht om zoveel mogelijk verschillende technieken in huis te halen.

De oudste stukken dateren van rond 1650 en zijn afkomstig uit heel West-Europa. Een interessant stuk is een half gereed voorbeeld van open naaiwerk waar de hele techniek achtereenvolgens wordt getoond.

In het oude gedeelte van het huis is een winkeltje met kunstnijverheid. Mevrouw Stevan geeft daarnaast les in schildertechnieken als Rosemaling en Hindeloper.

Ook Sjoerd Stevan is bezig met de schilderkunst.

Hij heeft onder meer de wapenborden geschilderd van de voormalige waterschappen die nu zijn samengevoegd tot het Dollard Zijlvest. De schilden hangen in het Huis te Wedde dat een tijdlang het onderkomen was van het waterschap.

Het Museum voor Naald-

kunst is aangesloten bij de Federatie van Groninger Musea. Beiden hebben, met succes, een cursus gevolgd voor Management en Toerisme. Tenslotte zijn ze ook aangesloten bij de Stichting Toerist in Oost Groningen.

Pedagogie

Sjoerd Stevan is doctorandus pedagogie, daarnaast heeft hij geschiedenis gestudeerd. Het is dus geen wonder dat hij zich voor oude schoolboeken interesseert. "Het is verbazingwekkend hoeveel oude Groninger schoolmeesters zich hebben ingezet voor de vernieuwing van het onderwijs in de vorige eeuw.

Ze schreven zelf ook de boek-

jes daarvoor", vertelt Stevan, "Bekende namen als Hendrik Westers, van Swinderen, G. Rijkens, het zijn allemaal Groninger onderwijzers. Vandaar dan ook dat ik bij de samenstelling van de collectie hier vooral de nadruk opleg. In de voorgaande eeuwen was lezen vrijwel de enige bron van kennis. Waren de boeken dan ook nog geïllustreerd dan was dat de mogelijkheid om over de grenzen van je eigen beperkte gebied heen te kijken. Vooral een boek als Robinson Crusoe deed een enorm beroep op fantasie en inlevingsvermogen.

Een andere bekende Groninger was J. J. P. Goeverneur, 'Jan de Rijmer', hij was de auteur van Prikkebeen.

Zelling was meester in Eexta. Hij schreef ook een schoolboek en dat werd gedrukt in Winschoten. De onderwijzer van Leens, J. P. Beukema schreef in 1821 het boekje 'De geschiedkundige beschrijvinge van de Stad

Groningen' en zo zijn er nog talloze voorbeelden".

Horn Books

Om te leren lezen moesten de kinderen eerst het ABC leren. In Engeland hadden ze daarvoor heel vroeger kleine handzame plankjes. Daarop stond het alfabet en het Onze Vader. De tekst was gedrukt op een velletje papier dat onder een koperen kadertje vast werd gedrukt.

Om te voorkomen dat het binnen de korste keren smoezelig en onleesbaar zou worden kwam daar overheen een dun doorzichtig laagje hoorn. Deze hornbooks hebben tot ongeveer 1825 dienst gedaan. In 1810 werden hier de eerste haneboeken uitgegeven, zo genoemd naar de afbeelding van een haan op de cover. Ook deze boekjes hadden in wezen dezelfde opzet als de 'hornbooks', het ABC, het Onze Vader en de Tien Gebeden.

De scholen waren toen allemaal scholen voor openbaar onderwijs. Bekend is ook het boekje van Hendrik Wester: Bijbelgeschiedenissen, uit 1819. De illustraties werden met de hand ingekleurd, maar verkleurden niet.

Bartjens

Wie kent niet de uitdrukking: 'Volgens Bartjens is het.....'. Willem Bartjens schreef in 1752 het rekenboekje: 'De vernieuwde cijfferinge' en is daarmee tot op heden spreekwoordelijk bekend.

De opvoeding was gericht op braafheid van de jeugd. Het brave Hendrik-idee vindt men in de teksten steeds terug, zoals in het 'Prentboek voor brave kinderen' van 1850.

In de geëxposeerde collectie is ook een aantal centsprenten opgenomen, de voorgangers van de huidige stripboeken.

ken.

De oudste is gedateerd 1720 en verhaalt het leven van Jan de Wasscher, een ietwat zielige huisman.

Er zijn ook centsprenten met kinderspelen.

De prenten werden ingekleurd, met een duim of doekje, dat moest zo snel dat de kleuren niet altijd daar kwamen waar ze hoorden. Vanuit het hele land zijn er al reacties gekomen en is er aandacht aan deze unieke expositie geschonken. De expositie loopt tot 24 oktober en is op afspraak geopend. Gedurende de Lichtweek in Wedde is het museum geopend op di. van 14.00 tot 22/00 uur. en wo.middag van 14.00 tot 18.00 uur.